

Inhoud

Voorwoord	<u>11</u>
Inleiding	<u>13</u>
Hoofdstuk 1 · Seksuele en reproductieve gezondheid in een multiculturele samenleving. Marleen Bosmans	<u>15</u>
1. <i>Van Dolle Mina's en 'Baas in eigen buik'</i>	16
2. <i>Caïro: een belangrijke doorbraak</i>	17
3. <i>Seksuele en reproductieve gezondheid: een recht</i>	20
4. <i>Een aantal cijfers op een rijtje</i>	25
MATERNELE MORTALITEIT EN MORBIDITEIT	25
GEOORTEREGELING	26
SEKSUEEL OVERDRAAGBARE INFECTIES EN AANDOENINGEN	27
SEKSUEEL EN GENDERGERELATEERD GEWELD	29
CULTUURGEBONDEN VORMEN VAN GEWELD	31
5. <i>Cultuur en migratie</i>	32
6. <i>Tot slot</i>	35
Hoofdstuk 2 · Vrouwelijke genitale verminking. Els Leye	<u>37</u>
1. <i>Vrouwelijke genitale verminking: een omschrijving</i>	37
WAT?	37
WAAR?	38
WAAROM?	39
HOE?	40
2. <i>De impact van vrouwelijke genitale verminking op een vrouw</i>	42
GEVOLGEN VOOR DE GEZONDHEID	42
GEVOLGEN VOOR DE SEKSUALITEIT	44
SCHENDING VAN DE SEKSUELE EN REPRODUCTIEVE RECHTEN	44
3. <i>Vrouwelijke genitale verminking in Europa: de belangrijkste initiatieven</i>	45
HET WETTELIJK KADER	45
De strafwetgeving	45
Kinderbescherming en beroepsgeheim	46
Knelpunten bij het toepassen van de wet	47
Reïfibulatie	50
STRATEGIEËN BINNEN DE GEZONDHEIDSZORG	51
Klinische richtlijnen	51
Gedragscodes	51

Gespecialiseerde voorzieningen	52
Enkele hete hangijzers: medicalisatie, symbolische incisies en gynaecologisch screenen	53
DE PREVENTIE VAN VROUWELIJKE GENITALE VERMINKING DOOR NIET-GOUVERNEMENTELE ORGANISATIES EN ZELFORGANISATIES	54
4. <i>Conclusie</i>	56

Hoofdstuk 3 · Genitale heelkunde in een multiculturele context.

Marleen Temmerman

	<u>57</u>
1. <i>Cosmetische genitale chirurgie</i>	57
WAT IS COSMETISCHE GENITALE CHIRURGIE?	57
OM WELKE INGEPEN GAAT HET?	60
SITUATIE IN BELGIË EN NEDERLAND	61
HULPVERLENING	61
2. <i>Hersteloperaties na vrouwelijke genitale verminking</i>	62
DESINFIBULATIE	63
RECONSTRUCTIE VAN DE CLITORIS	63
HULPVERLENING	64
3. <i>Maagdenvliesherstel of hymenreconstructie</i>	64
HET BELANG VAN DE MAAGDELIJKHEID	65
MAAGDELIJKHEID VASTSTELLEN EN 'HERSTELLEN'	66
4. <i>Genitale heelkunde: de nood aan een debat</i>	67

Hoofdstuk 4 · Seksueel geweld tegen vluchtelingen in België en Nederland. Ines Keygnaert

	<u>69</u>
1. <i>Seksueel geweld: de theorie</i>	70
WAT IS SEKSUEEL GEWELD?	70
WAT ZIJN DE GEVOLGEN?	71
BIJ WIE KOMT HET VOOR?	71
SEKSUEEL GEWELD EN DE DETERMINANTEN IN GEZONDHEID	72
Bio-psychosociale determinanten	73
Socio-economische determinanten	74
Politiek-wettelijke determinanten	74
2. <i>Geweld tijdens de vluchtelingencyclus</i>	75
WAT HOUDT DE VLUCHTELINGENCYCLUS IN?	75
VOOR WELKE VORMEN VAN GEWELD ZIJN VLUCHTELINGEN KWETSBAAR?	76
3. <i>Seksueel geweld en vluchtelingen: de praktijk in België en Nederland</i>	79
WIE NAM ER DEEL?	79
HUN VISIE OP SEKSUELE GEZONDHEID	80

HUN ERVARING MET SEKSUEEL EN GENDERGERELATEERD GEWELD SINDS HUN AANKOMST IN EUROPA	81
De identiteit van de slachtoffers	81
Types van geweld	82
Gevolgen	82
De identiteit van de daders	83
HUN VISIE OP RISICO EN PREVENTIE VAN SEKSUEEL EN GENDERGERELATEERD GEWELD	84
ENKELE FRAPPANTE BEVINDINGEN VAN DEZE STUDIE	84
4. <i>Enkele suggesties ter verbetering van preventie van seksueel en gendergerelateerd geweld tegen vluchtelingen</i>	86
5. <i>Conclusie</i>	88
Hoofdstuk 5 · Kinderhuwelijken. Naana Otoo-Oyortey	<u>89</u>
1. <i>Inleiding</i>	89
GROTE LEEFTIJDVERSCHILLEN	90
HIV	90
2. <i>Contextuele elementen rond het vroege huwelijk</i>	91
DEFINITIE	91
DE OMVANG	91
DE CONTEXT	93
3. <i>Oorzaken en gevolgen van kinderhuwelijken</i>	94
KINDERHUWELIJK EN MENSENRECHTEN VAN MEISJES	94
ZWANGERSCHAP EN VEILIG MOEDERSCHAP	94
Sociale en fysiologische kwetsbaarheid van getrouwde meisjes	95
Moedersterfte en morbiditeit	96
SEKSUEEL GEWELD EN KINDERHUWELIJK	98
Seksueel geweld treft het welzijn van getrouwde meisjes	98
De commercialisering van seks en huwelijk	100
GETROUWDE MEISJES EN HET RISICO OP HIV/AIDS	101
4. <i>Programma's en voorzieningen voor kindbruiden en kindmoeders</i>	101
Hoofdstuk 6 · Aan eer gerelateerd geweld. Rob Ermers	<u>103</u>
1. <i>Hoe kan geweld eervol zijn?</i>	103
2. <i>Eer</i>	104
WAT IS EER?	104
UITSTOTING EN AFWIJZING	105
WANGEDRAG	106
SOCIALE SANCTIES	107

EEN DEFINITIE VAN EER	109
WANGEDRAG MOET GEHEIM BLIJVEN	110
HERSTEL VAN DE EER	111
AAN EER GERELATEERD GEWELD	113
RODDEL EN SMAAD	115
MIGRATIE	115
3. <i>Familie</i>	116
DE FAMILIEGROEP ALS SOCIALE EENHEID	116
DE FAMILIE EN HIËRARCHIE	117
DE DADER EN ZIJN MOTIEF	117
4. <i>Verloving, huwelijk en scheiding</i>	118
DE TOTSTANDKOMING VAN EEN HUWELIJK	118
HUWELIJKSBELEMMERINGEN	120
ECHTSCHIEDING: ALGEMEEN	121
ECHTSCHIEDING: DE EIGEN VERWANTEN VAN DE VROUW	122
CONFLICTEN TUSSEN DE FAMILIES BIJ EEN SCHEIDING	122
KINDEREN	123

Hoofdstuk 7 · Toegang tot de seksuele en reproductieve gezondheidszorg voor vrouwen zonder wettig verblijf. Kathia Van Egmond	<u>125</u>
1. <i>Enkele begrippen en cijfers</i>	126
OVER WIE HEBBEN WE HET?	126
OVER HOEVEEL MENSEN HEBBEN WE HET?	127
2. <i>Het recht op seksuele en reproductieve gezondheidszorg</i>	127
3. <i>Wettelijk kader in België</i>	130
DE THEORIE	130
DE PRAKTIJK: ENKELE TEKORTKOMINGEN VAN HET KB	131
Administratief kluwen	131
Verblijfsadres nodig	132
Begripsverwarring	132
Te lange wachttijden vooraleer 'dringende medische zorgen' mogelijk zijn	133
Geen uniforme criteria voor sociaal onderzoek door de OCMW's	134
Zwart- witmaatstaf voor 'behoefte'	135
Uitsluiting van EU-burgers	136
4. <i>Moeilijke weg naar de hulpverlening voor vrouwen zonder papieren</i>	137
TRAUMA'S UIT HET VERLEDEN	137
ISOLEMENT	138
ARMOEDE	138

BLOOTSTELLING AAN UITBUITING	139
RECHTELOZE POSITIE VAN SLACHTOFFERS VAN SEKSUEEL EN GENDER- GERELATEERD GEWELD	139
MEER PSYCHISCHE EN/OF PSYCHIATRISCHE PROBLEMEN	140
SOCIO-CULTURELE BARRIÈRES EN STIGMA	141
SCHRIK OM OPGEPAKT TE WORDEN	141
5. <i>Drempels op niveau van de hulpverlening</i>	142
BUREAUCRATIE/ADMINISTRATIE	142
COMMUNICATIEBARRIÈRES	144
SOCIO-CULTURELE BARRIÈRES	144
FINANCIËLE BARRIÈRES	145
COMPLEXE MEDISCHE PROBLEMATIEK	145
6. <i>Gevolgen voor de seksuele en reproductieve gezondheid van vrouwen zonder wettig verblijf</i>	146
MEER ONGEWENSTE ZWANGERSCHAPPEN EN VRIJWILLIGE ZWANGERSCHAPSAFBREKING	146
MEER SEKSUEEL OVERDRAAGBARE AANDOENINGEN	146
SLECHTERE EN LAATTIJDIGE ZWANGERSCHAPSOPVOLGING	147
MEER MATERNELE STRESS EN MEER MATERNELE MORBIDITEIT	147
SLECHTER ZWANGERSCHAPSRESULTAAT	147
7. <i>Mogelijke oplossingen</i>	148
AANPASSING VAN HET K.B. 'DRINGENDE MEDISCHE HULPVERLENING'	148
TOEGANKELIJKE EN KWALITEITSVOLLE ZWANGERSCHAPSBEGELEIDING VOOR IEDEREEN	149
AANMOEDIGING VAN PREVENTIEVE ONDERZOEKEN ZOALS SCREENING NAAR GYNAECOLOGISCHE KANKERS	150
UITBREIDEN VAN SENSIBILISERING, TESTEN EN COUNSELEN VOOR SOA'S	150
INTEGRALE EERSTELIJNS GEZONDHEIDSZORG VOOR MENSEN ZONDER PAPIEREN	151
NOOD AAN 'CULTUREEL' COMPETENTE HULPVERLENINGSDIENSTEN	151
8. <i>Conclusie</i>	151